

Kócsagvédelem — Természetvédelem.

1925/28 évi jelentés.

Irta: SCHENK JAKAB.

Utolsó előtti jelentésemben, melyet 1924 végén zártam le, elsősorban a kócsag és egyéb madarak védelmére szánt bel- és külföldi adományok felhasználásáról számoltam be. Akkor még 5,000.000.— (magyar) koronánk volt, mely összeg az időközi kamatokkal együtt fedezte az őriztetés költségeket 1925. okt. 1-ig. A részletes elszámolás az Intézet irat-tárában van. Az utolsó kiutalás óta újabb adományokat nem kaptunk s ezt nem is szorgalmaztuk. Midőn ugyanis adományaink elfogytak, fölöttes hatóságunk: a M. kir. Földművelésügyi Minisztérium erkölcsi kötelességének tartotta a jórészt külföldi adományok segítségével megkezdett őrizés folytatását és azóta erre a célra állandóan ad bizonyos összeget az Intézet költségvetésében. Az őrizés költségei tehát — akármeddig is lesz arra szükség — biztosítva vannak. Nem mulaszthatjuk el, hogy fölöttes hatóságunknak e nemesszivü és megértő döntéséért a madárvilág összes barátainak legmélyebb háláját és örömét ki ne fejezzük.

Legyen szabad itt még egyszer megemlékeznem DRIJVER J. kedves barátomról, hiszen az ő kezdeményezésének köszönhetjük, hogy a kisbalatoni kócsagtelep védelme (őrizete) megkezdődhetett, miáltal kedvező forduloponthoz jutottak a magyarországi természetvédelmi törekvések. Magyarország összes madárbarátai gondoljanak rá hálás szívvvel.

Mindjárt bevezetésül fel akarom említeni a magyarországi természetvédelemnek azt a legfontosabb haladását, hogy míg 1924 végén csak egy védterületünk volt, addig ezek száma 1928 végéig hatra emelkedett. Ez sem sok ugyan, de az óriási nehézségeket tekintve mégis örvendetes haladás. Az egyes területeket röviden az alábbiakban ismertetem.

A kisbalatoni nagy gém- és utolsó kócsagtelepet az őriztetés dacára még mindig komoly veszély fenyegeti, még pedig a tervezett lecsapolás miatt. Jövőjéről a genfi nemzetközi madárvédelmi összejövetelen számoltam be s ezért itt csak utalok az ott tartott előadásomra, amely jelen AQUILA kötet 11—15. lapján jelent meg.

Pótlásul itt még csak annyit jegyzek meg, hogy a telep madárállománya az őriztetés óta jelentékenyen emelkedett. Különösen a batlák és bakesók szaporodtak nagy mértékben, míg a kócsagok száma meglehetősen ingadozik. A legtöbb volt 1924.-ben amikor 26 pár fészkelte; a következő években az alábbi számban fészkeltek: 1925.-ben 15, 1926.-ban 10, 1927.-ben 16 és 1928.-ban 12 pár. Ennek az ingadozásnak egyik oka az is lehet,

hogy a Fertő tavon is keletkezett egy telep, s lehet, hogy ahhoz csatlakozott a kisbalatoni kócsagok egy része. A Fertő tó mostani vízállása ugyanis igen alkalmas a gémfélék megtelepedésére.

A másik terület, melyet állami költségen őriztetünk, a még ősi állapotban lévő „Ürbő puszta“, mely a gázlófélék alkalmas fészkelőterülete. (A következő fajok költenek itt: *Vanellus capella*, *Totanus calidris*, *Limosa aegoecephala*, *Charadrius alexandrinus*, *Glareola pratincola*, azonkívül *Anser ferus*, *Hydrochelidon nigra*, *H. leucoptera*, *H. hybrida*, *Otis tarda*, *Botaurus stellaris*, *Ortygometra porzana*, *O. parva*, *O. pusilla*, valamint különböző Anatóidák.) Sajnos, ezt a területet is igen fenyegeti a környéken már megkezdett lecsapolás. A főcsatornák már csaknem teljesen készen vannak, és a terület további sorsa attól függ, hogy a vendég csatornákat mindenüvé elvezetik-e, vagy pedig egyes részleteket megkímélnék, amihez van némi reménység. Itt az 1928 tavaszi állomány igen szép volt és az őrzéssel, amely nem valami könnyen keresztülvihető, szinte rekordgyarapodást sikerült elérnünk.

Nagyjában ehhez hasonló terület van Bócsa község határában, ahol *Recurvirostra avosetta* is szép számmal fészkel, azonkívül néhány megmaradt pár *Himantopus candidus*. 1928 tavaszán mintegy 25—30 pár gulipán és 2 pár gólyatöcs költött itt. Ezekon kívül *Charadrius alexandrinus* és *Totanus calidris* is költenek ezen a területen. A mocsaras réteket és tócsákat sűrűn látogatják a vonuló gázlók. Ezek a madarak itt már emberemlékezet óta költenek, igen szívósan ragaszkodnak hozzá; kellő védelem mellett ezt a területet már azért is könnyű volna fenntartani, mert nem tartozik a lecsapolásra kiszemelt részhez. Ennek a területnek önkéntes, nemes példát mutató őrizője FONT ISTVÁN ottani földbirtokos és madárbarát.

A hátralévő három magán-védterület a Duna mentén terül el s itt a réti sást és fekete gólyát részesítik védelemben. Az első terület FRIGYES KIRÁLYI HERCEG UR Ö FENSÉGÉNEK sátorhelyi uradalma, ahol mind a két faj az Ö Fenségeik saját kezdeményezése folytán elrendelt védelem következtében örvendetes módon elszaporodott. A báttaszéki alapítványi uradalomban DR. NAVRATIL DEZSŐ kezdeményezésére szintén oltalomban részesül ugyanez a két faj. A szemben lévő parton a kalocsai érsekség uradalmában PARTHY JÓZSEF védi ezeket a fajokat.

Bárcsak minél szélesebb körökben követnék ezt a magán-védterületek létesítésében nyilvánuló nemes példát.

Mint ezeknek ellenkezőjét, sajnosan kell említenem, hogy Magyarországnak még mindég nincsen természetvédelmi törvénye, dacára annak, hogy már évek óta folyamatban vannak az idevágó előmunkálatok. A magyar királyi földművelésügyi minisztérium természetvédelmi osztályának élére DR. KADIÉ OTTOKÁR személyében új vezető került s így remélhetjük, hogy

ez a törvény végre rövid idő múlva tető alá kerülhet. DR. KADIČ működése első eredményének tekinthetjük azt a körülményt, hogy a „Természet“ című népszerű folyóirat állandó természetvédelmi rovatot nyitott.

A madárvédelem terén eredményt jelent a vadászati tilalmi idők megváltoztatása, melyek értelmében a vadászat vízi madarakra április 16.-tól június 30.-ig tilos, míg éneklő madarakra, nagy- és kis kócsagra, üstökös gémre, vadvulykára, reznekre, kanalas gémre, batlára, bibicre, dankasirályra, kékvércsére, és az összes baglyokra egész éven át tilos. Ha nem is vették figyelembe az Intézet minden javaslatát, (különösen a vízi madarakra legalább április 1.-én kezdődő tilalmat), a tilalmi időknek ez a megváltoztatása mégis nagy haladás, mely nemcsak a magyarországi, de az északi átvonuló madaraknak is hasznára válik.

A madárvédelmi törvény végrehajtására nézve a csendőrparancsnokságok már az elmúlt években is adtak ki rendelkezéseket az alájuk rendelt csendőr-őrsök részére, amelyek főleg a tojásszedés megakadályozására vonatkoztak. Az Intézethez beérkezett jelentések azt tanúsítják, hogy ezek a rendelkezések eredménnyel jártak, mert több embert elítéltek tojásszedésért. Ez a tevékenység persze még igen messze van a kívánatos céltól, de a haladás mégis félreismerhetetlen.

Ennek eredményét sajnos az is csökkenti, hogy a hatóságok rendszerint igen enyhén büntetik a tetteseket. Hogy a hatóságok igazságos ítélkezése megkönnyíttessék, a m. kir. földművelésügyi minisztérium rendeletére az ország egész területén elszórt intézeti megfigyelők és tagok, mint helyi ornithológiai szakemberek az előforduló esetekben hivatalos szakvéleményt adhatnak. E rendelet eredményét a jövőtől várjuk.

Ezzel abban a reményben fejezem be a magyarországi természetvédelmi törekvésekről szóló rövid jelentésemet, hogy a legközelebbi jelentésben már a megalkotandó magyar természetvédelmi- és az ezzel összhangba hozott új madárvédelmi törvénnyel is beszámolhatok.

Edelreiher- und Naturschutz.

Bericht 1925—28.

VON JAKOB SCHENK.

Im vorletzten Berichte, welcher Ende 1924 abgeschlossen wurde, hatte ich an erster Stelle Rechnung abgelegt über die Verwendung der zum Schutze der Silberreiher und anderen Vögel bestimmten in- und ausländischen Spenden. Es waren damals noch 5,000.000 ung. Kronen vorhanden, welcher Betrag mit den interimistischen Zinsen bis zum 1-ten Oktober 1925 für die Spesen der Bewachungen genügte. Eine genaue Abrechnung befindet sich im Archive des Institutes. Neue Spenden sind

seit dem letzten Ausweise keine eingelaufen und haben wir auch diesbezüglich keine Propaganda gemacht, indem nach Erschöpfung der Spenden unsere überstehende Behörde das Kgl. Ung. Ackerbau-Ministerium die Fortsetzung der hauptsächlich durch ausländische Spenden eingesetzten Bewachung als moralische Verpflichtung erachtete und seitdem einen ständigen Betrag zu diesem Zwecke in das Budget des Institutes einstellte. Die Bewachungskosten sind daher für die Zukunft, so lange dies auch dauern sollte, gesichert und können wir nicht umhin unserer überstehenden Behörde für diese hochherzige und verständnisinnige Entscheidung die tiefste Anerkennung aller Freunde der Vogelwelt auszusprechen.

Es sei mir hier noch einmal gestattet meines lieben Freundes J. DRIJVER zu gedenken, dessen Initiative wir es zu danken haben, dass der Schutz der Silberreiher-Kolonie im Kisbalaton begonnen werden konnte, wodurch ein günstiger Wendepunkt in den Naturschutzbestrebungen Ungarns erzielt wurde. Jeder Vogelfreund Ungarns gedenket seiner mit dankbarstem Herzen.

Als wichtigsten Fortschritt auf dem Gebiete des Naturschutzes in Ungarn möchte ich gleich zu Beginn anführen, dass während wir bis Ende des Jahres 1924 nur ein Naturschutzgebiet hatten, die Zahl derselben sich bis Ende 1928 auf 6 erhöhte. Es ist wohl nicht viel, aber mit Rücksicht auf die grossen Schwierigkeiten dennoch ein erfreulicher Fortschritt. Die einzelnen Gebiete werde ich nachstehend in aller Kürze beschreiben.

Die grosse Reiher und letzte Silberreiher-Kolonie im Kisbalaton ist trotz der Bewachung des Gebietes noch immer ernstlich gefährdet und zwar durch die geplante Trockenlegung desselben. Über die Zukunft derselben berichtete ich auf der Internationalen Vogelschutz-Konferenz in Genf, weshalb ich hier nur ein ganz kurzes Referat gebe. Es besteht der Plan den wichtigsten, von den Silberreihern am meisten begünstigten Teil des Sumpfes abzudämmen und wenigstens diesen Teil als Naturdenkmal zu erhalten. Der Gebietskomplex ist genügend gross, hat einen Flächeninhalt von etwa 400—500 Hektar und ausserdem den Vorteil, durch einen stets wasserführenden Bach im Notfalle bewässert werden zu können. Dieser Bach ist der Abfluss der weltberühmten Thermalquelle „Hévíz“, dessen Wasser durch entsprechende Schleussen-Einrichtungen in das Reservat geleitet werden könnte. Falls wenigstens dieser Plan durchgeführt werden könnte, so könnte der weitere Bestand der Kolonie als gesichert betrachtet werden, weil auch genügende Nahrungsgebiete vorhanden bleiben.

Der Vogelbestand der Kolonie ist seit der Bewachung ganz bedeutend gestiegen. Ganz besonders zugenommen haben Sichler und Nachtreiher, während der Bestand der Silberreiher ziemlich starken Schwan-

kungen unterworfen ist. Den höchsten erreichte derselbe im Jahre 1924 mit 26 Brutpaaren, dann folgten folgende Bestände: 1925: 15, 1926: 10, 1927: 16, 1928: 12 Paare. Möglich, dass diese Schwankung im Bestände auch dadurch verursacht wird, dass im Fertő-See eine Kolonie entstand, welcher sich dann auch Exemplare aus der Kisbalaton-Kolonie beigesellten. Der Wasserstand des Fertő ist nämlich derzeit für die Ansiedelung der Reiherarten sehr günstig.

Das zweite Gebiet, welches durch staatliche Mittel bewacht wird ist die urwüchsige ungarische „Puszta Ürbő“, ein geeignetes Brutgebiet für Stelzvögel (*Vanellus capella*, *Totanus calidris*, *Limosa aegocephala*, *Charadrius alexandrinus*, *Glareola pratincola*, ausserdem *Anser ferus*, *Hydrochelidon nigra*, *H. leucoptera*, *H. hybrida*, *Otis tarda*, *Botaurus stellaris*, *Ortygometra porzana*, *O. parva* und *O. pusilla*, sowie verschiedene Anatiden). Leider ist auch dieses Gebiet im äussersten Masse gefährdet durch die im Gange befindliche Trockenlegung. Die Hauptkanäle sind schon fast fertig und hängt das weitere Schicksal des Gebietes davon ab, ob auch die Nebenkanäle überallhin geführt werden, oder ob gewisse Teile verschont werden, wozu einige Hoffnung vorhanden ist. Der Bestand war hier im Frühjahr 1928 ein aussergewöhnlich günstiger und wurde durch die nicht leicht durchführbare Bewachung ein Rekord-Nachwuchs erreicht.

Ein ziemlich ähnliches Gebiet befindet sich in der Gemeinde Bócsa wo aber auch eine ziemliche Anzahl von *Recurvirostra avosetta*, ausserdem einige kümmerliche Reste von *Himantopus candidus* brüten. Im Frühjahr 1928 brüteten hier etwa 25—30 Paar Säbelschäbler und etwa 2 Paare des Stelzenläufers. Ausserdem brüten hier *Charadrius alexandrinus* und *Totanus calidris*. Die versumpften Wiesen und Lachen ergeben ein vielfrequentierte Durchzugsgebiet für Stelzvögel. Diese Vögel brüten hier seit Menschengedenken und halten daran mit Zähigkeit fest, so dass bei entsprechendem Schutze dieses Gebiet erhalten werden kann und dies umso mehr, als es nicht zu denen Gebietskomplexen gehört, welche der Trockenlegung anheimfallen. Der freiwillige Hüter dieses Gebietes ist STEPHAN FONT ein dortiger Grundbesitzer und Vogelfreund.

Die übrigen drei Schutzgebiete sind private Schöpfungen. Dieselben befinden sich entlang des Donauflusses und werden daselbst *Haliaëtus albicilla* und *Ciconia nigra* geschützt. Das erste Gebiet ist die Herrschaft Sr. Durchlaucht des Königl. Herzogs FRIEDRICH, wo sich beide genannten Arten seit dem Schutze, welchen Se. Durchlaucht denselben aus eigener Initiative angedeihen liess, in sehr günstigem Masse vermehrten. Die nämlichen Arten werden in der Stiftungs-Herrschaft B á t t a s z é k geschützt und zwar infolge der Intervention von DR. DESIDERIUS NAVRATIL. Auf dem gegenüber liegenden Donau-Ufer befindet sich die Herrschaft des Erzbistums von Kalocsa, wo diese Arten durch JOSEF PARTHY geschützt werden.

Möge das hochherzige Beispiel, welches diese Einrichtung von Privat-Reservaten bietet in je weiteren Kreisen eine Nachahmung finden!

Als Negativum muss erwähnt werden, dass Ungarn noch immer kein Naturschutz-Gesetz hat, trotzdem die Vorbereitungen nunmehr schon Jahre hindurch andauern. Die Naturschutz-Section des Kgl. Ung. Ackerbau-Ministeriums erhielt in der Person von DR. KADIČ OTTOKAR einen neuen Leiter und darf man daher hoffen, dass dieses Gesetz nunmehr in absehbarer Zeit ins Leben gerufen werden kann. Als erster Erfolg der Tätigkeit von DR. KADIČ kann die erfreuliche Tatsache verzeichnet werden, dass die volkstümliche Zeitschrift „A Természet“ eine ständige Naturschutzbeilage enthält.

Eine Errungenschaft auf vogelschützerischem Gebiete bedeutet die Modifikation der jagdlichen Schonzeiten, wodurch die Jagd auf Wasservögel vom 16-ten April bis zum 30-ten Juni, auf Singvögel, Seidenreiher, Silberreiher, Schopfreiher, Wilder Puter, Zwergtrappe, Löffelreiher, Sichler, Kiebitz, Lachmöve, Rotfussfalke und sämtliche Eulen während des ganzen Jahres verboten ist. Wenn auch nicht sämtliche Vorschläge des Institutes honoriert wurden, (besonders das Verbot der Jagd auf Wassergeflügel zum mindesten vom 1-ten April beginnend), so bedeutet diese Abänderung der Schonzeiten dennoch einen grossen Fortschritt, welcher nicht nur den ungarischen Vögeln zu Gute kommt, sondern auch den nordischen Durchzüglern.

Bezüglich der Durchführung des bestehenden Vogelschutz-Gesetzes haben die Gendarmerie-Oberkommandos auch in den vergangenen Jahren Erlässe an die unterstehenden Gendarmerie-Posten herausgegeben, welche sich besonders auf das Verhindern des Eier-Raubes bezogen. Die Berichte welche an das Institut eingesandt wurden, geben Zeugnis davon, dass diese Verfügungen Erfolg hatten, da viele Personen als Eierdiebe verurteilt wurden. Freilich ist diese Aktion noch weit entfernt von dem erwünschten Ziele, aber ein Fortschritt ist dennoch unverkennbar.

Der Erfolg dieser Aktion wird auch dadurch beeinträchtigt, dass die Behörden die Täter gewöhnlich all zu milde bestrafen. Um den Behörden eine richtige Urteil-Fällung zu ermöglichen wurde vom Kgl. Ung. Ackerbau-Ministerium verordnet, dass die Beobachter und Mitglieder des Kgl. Ung. Institutes welche auf dem Gebiete des ganzen Landes zerstreut sind, als lokale ornithologische Fachberater zu gelten haben, welche in vor kommenden Fällen ein amtliches Gutachten abgeben können. Ein Erfolg dieser Verordnung bleibt noch abzuwarten.

Hiemit schliesse ich nun diesen kurzen Bericht über die Fortschritte der Naturschutzbestrebungen in Ungarn in der Hoffnung, dass der nächste Bericht schon das zu schaffende ungarisch Naturschutz-Gesetz und das mit demselben in Einklang zu bringende neue Vogelschutz-Gesetz enthalten wird.

Madártani kongresszusok az 1926—28-ik években.

Az elmúlt 3 év alatt a madártan terén való nemzetközi együttműködés szándékának az összejevetelek egész sora adta újabb örvendetes tanujelét

1926. V. 22-én Kopenhágában gyűlt egybe a háború óta az első nemzetközi madártani kongresszus, amelyen Magyarországot SCHENK JAKAB képviselte és amelyről ugyanő jelen kötetünk más helyén ad beszámolót. Ott tartott három előadásából kettőt az Aquila idei kötetében adtunk közre, a harmadik — „Szűk és bő esztendők a madárvilágban“ — az „Időjárás“ című folyóiratban jelent meg; ennek a különlenyomatát megfigyelőink részére mellékeljük az Aquila kötethez. E kongresszus ugyan kizárólag tudományos kérdéseket tárgyalt, de Svédország képviselője, dr. LÖNNBERG EINAR, végül a madárvédelmet is szóhoz juttatta, amennyiben javaslatot fogadtatott el, amely az északeurópai madaraknak vándorútjukon való fokozottabb védelmét sürgeti.

1927. VI. 6—9. között már Brüsszelben volt madártani és madárvédelmi kongresszus, amelyen Magyarországot — miként már 1925-ben Luxemburgban is — dr. NAGY JENŐ, a Tiszántuli Madárvédő Egyesület alelnöke képviselte.

Ugyanez évben, 1927 szept. 3—12-ike között ülésezett Budapesten a szinte páratlan népszerűsége és sikere X. Nemzetközi Zoologiai Kongresszus is. Ezen — a napi sorrend szerint — magyar részről SCHENK JAKAB, dr. NAGY JENŐ, dr. LAMBRECHT KÁLMÁN, dr. szalóki NAVRATIL DEZSŐ és DOBAY LÁSZLÓ tartott madártani tárgyú, értékes előadást. A Madártani Intézet tisztviselői közül SCHENK JAKAB a Nomenklaturai-, DR. VASVÁRI MIKLÓS pedig a Gerinces-Szakosztályban látta el a jegyzői tisztséget.

Ami azonban e kongresszust intézetünk életének egyik kimagasló eseményévé tette és feledhetlen élményeket nyújtott, az a szept. 7-én tartott külön kis madártani kongresszus volt, amidőn is az ősz ROTHSCHILD W. lord vezetésével 15 ország 42 ornithologusa látogatta meg a m. kir. Madártani Intézetet, megerősítve azokat a baráti kapcsolatokat, amelyeket az elmúlt jobb idők madártani kongresszusain szereztünk.

Az itt következő névsorban a madártan művelőinek számos kiválóságával találkozunk. Anglia: ROTHSCHILD W. lord és HARTERT E. dr., Tring; BURNSIDE W. MASSY; CUNNINGHAM JOSIAS, Belfast. Hollandia: BEAUFORT dr. L. F., Amsterdam; VERWEY JAN. dr., Noorwijk am See. Németország: STRESEMANN ERWIN dr. és neje, Berlin; HILDE-

BRANDT HUGÓ és neje, Altenburg; JACOBI A. dr., Dresden; KOEHLER OTTÓ dr., Königsberg; LINDNER K. lelkész és neje, Naumburg a/S.; MAYR E. dr., Berlin; PRIEMEL K. dr. és neje, Frankfurt. Ausztria: TRATZ E. P. dr., Salzburg; WETTSTEIN OTTÓ dr., Wien. Svédország: LÖNNBERG EINAR dr., Stokholm. Norvégia: NATVIG L. REINHARDT, Oslo. Lettország: REINWALDT EDVIN, Dorpat. Finnország: LUTTER ALEXANDER dr., Helsinki. Oroszország: SUSHKIN P. PETER dr., Leningrad. Lengyelország: DOMANIEWSKI JANUS, Zakopane. Českoslovákia: RAŠEK JAROSLAV, SOUDEK STEFAN, Brno. Bulgaria: DR. BURESCH IVAN, Sofia. Törökország: WAHBY ALY dr., Konstantinápoly. Romania: BORCEA J. dr., Jassy; DOBAY LÁSZLÓ, Dicsőszentmárton; LINTIA DÉNES és fia, Temesvár; POPOVICI B. A. Bukarest. Magyarország: BIRÓ LAJOS dr., Budapest; DORNING HENRIK dr., Budapest; FÉNYES DEZSŐ dr. és neje, Balassagyarmat; LOVASSY SÁNDOR dr., Keszthely; KITTENBERGER KÁLMÁN, Budapest; RADEZKY DEZSŐ és fia, Székesfehérvár.

A órákig tartó eszmecsere tárgyai főképen a madárvonulás, faunisztika és rendszertan kérdései voltak. Különös érdeklődés fordult a magyar madárfauna specialitásai felé, amelyekhez intézetünknek néhai CHERNEL ISTVÁN gyűjteményével is gazdagodott múzeuma adta az anyagot. Legélénkebb viták a vadludak, első sorban a Sushkin által leirt és hazánkban telelő gege-lúd (*Anser neglectus Susk.*) körül keletkeztek, folytatódva delután a székesfővárosi Állatkertben is.

Röviddel eme, reánk nézve oly kedves emlékezetű összejövétel után, 1927. X. 12—14-ikén már Londonban van nemzetközi értekezlet a költöző madarak védelmére — LÖNNBERG dr.-nak a kopenhágai kongresszuson elfogadott javaslata folyamán — előkészítve azt a hatalmasnak ígérkező akciót, amely a madarak nemzetközi védelmére 1928-ban Genfben megindult.

A londoni értekezleten képviselt államok: Anglia, Belgium, Dánia, Finnország, Hollandia és Németország voltak. Az értekezlet egyhangulag megállapítva a költöző madarak erős megfogyását és annak számos okát, az eddiginél fokozottabb védelmet, mind tudományos, mind gazdasági érdekből múlhatlanul szükségesnek minősíti. A javasolt intézkedések a tilalmi idők meghosszabbítására és ez időn belül a piaci árúsítás megtiltására, a vadászati és fogási módok megszorítására, a vizek olajjal való fertőzésének meggátlására valamint a világítótornyoknak német és holland minta szerint való felszerelésére vonatkoznak.

Ily előzmények után hívta egybe a Nemzetközi Madárvédő Bizottság kiváló kvalitású és páratlan tetterejű elnöke, PEARSON GILBERT dr. az 1928. V. 21—22-én Genfben tartott nemzetközi madárvédelmi értekezletet. Az értekezlet célja volt: anyagot gyűjteni egy újabb európai madárvédelmi törvényhez, amelyet az

1930-ban Amsterdamban egybeülő kongresszus lesz hivatva megszövegezni. PEARSON elnök ez okból az értekezletet megelőzőleg a bizottság nemzeti osztályaihoz 8 pontból álló kérdőívet is küldött, amelyre magyar részről CSÖRGEY TITUS és dr. NAGY JENŐ adott választ. Az értekezleten Magyarországot 3 szakember képviselte: CSÖRGEY TITUS és SCHENK JAKAB mint a magyar osztály elnöke ill. titkárja, valamint dr. NAGY JENŐ, mint a Tiszántúli Madárvédő Egvesület alelnöke. A tervezett törvényszöveg anyagának egybegyűjtését szolgálta az a 16 előadás is, amelyből egyet-egyét CSÖRGEY TITUS és SCHENK JAKAB tartott s melyeket kötetünk elején ismertetünk. CSÖRGEY előadásának tárgyát maga PEARSON elnök jelölte ki, az előadót az elé a rendkívül nehéz kérdés elé állítva, miként lehetne az észak- és középeurópai vándormadarak védelmét az Olaszországban divó tömeges madárfogással összeegyeztetni? Az előadásban foglalt kompromisszum terve osztatlan helyesléssel találkozott és nyoma maradt az értekezlet határozataiban is, a római nemzetközi mezőgazdasági intézethez küldendő felhívás alakjában. A megoldás vagy legalább is annak megközelítése tehát most már első sorban a nevezett intézettel valamint Olaszország genfi kiküldöttjével, BORGHESIANI GUIDO dr.-ral folytatandó tárgyalásaink eredményén mulik.

Az előadásokkal párhuzamosan tartott bizottsági üléseken SCHENK JAKAB indítványára határozatba foglalták azt az előterjesztést, hogy a tanár- és tanítóképzők tantárgyai közé a madárvédelem is felveendő.

Az értekezlet határozataiból álljanak itt még a következők:

„A teendők két részre oszlanak: 1. nem hivatalosokra, 2. hivatalosokra.

Ad 1. a) Kérelem az ez ügyben tevékenykedőkhöz, hogy tudásukat minél szélesebb körben terjesszék.

b) Örvendetes, hogy a legtöbb állam létesített már madárvédterületeket. Sürgősen kívánatos, hogy a példát minden állam kövesse.

c) A ritka madárfajok tojásainak gyűjtése nagy mértékben veszélyes e fajokra, egyáltalában helytelenítendő és igazi természetbúvárhoz nem méltó.

d) Eltiltandó mindenütt: a vadászat mesterséges fénnel; a pázrasi, költési és nevelési időben való vadászat; a karóvassal, hurokkal és hálóval való fogás; vadászat ismétlő-serétes fegyverekkel; vadászat motoroscsónakról; a csupán disztollak céljából való vadászat. A világitótornyok a dr. WEIGOLD H. által ajánlott módon szerelendők fel. Az oktatás úgy egészítendő ki, hogy a hasznos madarakat a károsaktól mindenki biztosan meg tudja különböztetni. A tojás(héj)-kereskedelem elítélendő.

e) Az egyes nemzetektől adatokat kérünk, hogy mi történt eddig és mi a teendő a fentiek értelmében.

Ad 2. E határozatot beszélje meg egy nemzetközi bizottság és dolgozzon ki egy mindenütt elfogadható törvényt. Legfontosabb a vándormadarak védelme, különösen a vándoruton, továbbá az olaj miatt pusztuló madarak megmentése. E célból:

a) Minden állam teljhatalmú megbizottjai jöjjenek össze az egyezmény megszerkesztése és elfogadása céljából, a következő alapon: A vándormadarak a költés, nevelés és tavaszi vonulás idején *teljes* védelmet kapjanak (lövés, fogás, forgalombahozás stb. tilos). III. 1-től Európában, Ázsiában és Északamerikában, a déli féltekén pedig IX. 1-től — az őszi vadászati idény megkezdéséig.

b) A római nemzetközi mezőgazdasági intézet tegyen közzé egy ismertetést a madarak gazdasági értékéről.

c) Számos madárnak az olajjal való vízszennyeződés folytán történő pusztulása miatt törvény dolgoztassék ki az 1926-ban Washingtonban 14 állam kiküldötte által hozott határozat alapján.

d) A nemzetek megbizottjai felkérik elnöküket, hogy a Népszövetség titkárságának figyelmét e határozatokra felhívja. Az egyes nemzetek kiküldöttjei pedig kormányaiknak figyelmét hívják fel azokra és a szükséges teendőkre.

Végül az elnök óriási munkájának megkönnyítése céljából az értekezlet elfogadta azt az indítványt, hogy Európában külön titkári hivatal állittassék föl. A titkári teendőket DR. DERSCHIED F. M. (Bruxelles, Rue d'Egmont 9) vállalta.

A következő értekezlet, illetőleg a Nemzetközi Madárvédelmi Kongresszus 1930-ra van tervezve, amikor az Amsterdamban összeülő Nemzetközi Madártani Kongresszussal együtt tartja üléseit.

Magyarország részére ez az értekezlet nemcsak morális eredményt hozott, hanem anyagit is, amennyiben PEARSON elnök az amerikai Audubon Societies alapjából magyar madárvédelmi kiadványok céljaira ezer svájci frankot adományozott a Madártani Intézetnek.

Viszonzásul egy CSÖRGEY TITUSZ által festett eredeti színes madárképet kért, amelyért megleghangú, kedves sorokban mondott köszönetet.

Cs. T.

Jelentés az 1926 május 24—29-ig Kopenhágában tartott VI. Nemzetközi Madártani Kongresszusról.

Irtta : SCHENK JAKAB.

Bericht über den VI. Internationalen Ornithologen-Kongress in Kopenhagen vom 24—29-ten Mai 1926.*)

VON JAKOB SCHENK.

Tizenhat évi szünetelés után 1926-ban végre megtörténhetett a világháboru után első, idősorrendben a hatodik nemzetközi madártani kongresszusnak az összehívása. Tekintettel arra, hogy ez a kongresszus a madártan történetében igen jelentős eseménynek ígérkezett, minden nemzet azon volt, hogy azon minél több szakemberével képviseltesse magát. A bejelentettek száma valóban impozáns volt, mert 32 ország összesen 233 résztvevőt jelentett be, amelyek nagyrésze meg is jelent a kongresszuson. Vezetett Dánia, a rendező állam, valamint Németország 58—58 taggal, követték ezeket Anglia 42, Észak-Amerika és Svédország 13—13, és Hollandia 8 taggal. Az utódállamok részéről Csehország is bejelentett egy nem ornithologust, Jugoszlávia 1 ornithologust, de egyik sem jelent meg a kongresszuson. Románia nem volt képviselve.

Az előadások terén Németország vezetett 12 előadással. Ezt követték : Észak-Amerika 7, Svédország 6, Dánia 5, Anglia 4, Magyarország 3, Hollandia 2, azután Kanada, Finnország, Franciaország, Norvégia és Szovjet-Oroszország 1-1 előadással.

Az előadások sorozatát DR. HARTERT ERNŐ elnöki megnyitója indította meg, amelyben beszámolt a madártan haladásáról az 1910—1926 évi időszakban. Előadásában országok szerint vázolta a madártan fejlődését és mai helyzetét. Magyarországról igen elismerően nyilatkozott, mint olyan országról, amelyben a madártan művelése, úgy elméleti, mint gyakorlati téren igen előrehaladott. Jóleső melegséggel és elismeréssel emlékezett meg a magyar madártan elhunyt vezetőiről, HERMAN OTTÓ-ról és

*) Zur Orientierung des ungarischen Lesekreises, deshalb nur in ungarischer Sprache veröffentlicht.

CHERNEL ISTVÁN-ról, akik nemcsak kiváló tudósok, hanem kiváló emberek is voltak és örömet fejezte ki azon, hogy ezeknek a kiváló elődöknek a helyén méltó utódok működnek és tartják fenn a magyar madártan elismert magas színvonalát. Magasztalóan emelte ki a M. Kir. Madártani Intézet működését CSÖRGEY TITUS igazgató vezetése alatt, alulirotnak az erdei szalonka vonulási viszonyait tárgyaló nagy sikert aratott munkáját, továbbá LAMBRECHT KÁLMÁN-nak, az Intézet volt tisztviselőjének a fosszilis madarakra vonatkozó kézikönyvét.

Amíg az elnöki megnyitó a magyar madártani kutatást megdicsérte, addig az előadások sorozata csendes, de annál hathatósabb igazolását szolgáltatta az Intézet működési irányának. Az előadások túlnyomó nagy része azon a téren mozgott, amelyen az Intézet is a legintenzívebb működést fejté ki. Ez az ugynevezett oekológiai irány, a madárvilág életmódjainak, életföltételeinek kutatása. Rendkívül föltűnő jelenség volt, hogy az oekológiai szakosztály majdnem permanens üléseket tartott, oly rengeteg volt az anyag. Ezzel szemben a többi szakosztálynak kevés dolga volt.

Az előadások közül különösen hatásosak voltak azok, amelyek eleddig ismeretlen területek madártani viszonyait ismertették. Idetartozik elsősorban az észak-amerikai FRANK CHAPMAN, régi nagyhirű ornitho-photographus és filmvadász, valamint a szintén észak-amerikai MURPHY előadása Chile és Peru madárhegyeiről, amelyek méreteiről fogalmat alkothatunk azon egy adat alapján, hogy egyetlen ilyen madárhegy lakosságát 600.000 fészkelő párra becsülik és a telepen guanó-bányát tartanak üzemben. Szébb-nél-szebb fölvételek és mozgóképek tárták az ornithologusok elé ezeknek a nehezen, mert csak nagy költséget igénylő expedíciók útján hozzáférhető vidékeknek rendkívül érdekfeszítő madártani viszonyait.

Angol ornithologusok szintén ily távoleső vidékek madaréletét mutatták be remek fotografiai fölvételekben. MEINERTZHAGEN a Himaláyáról, JOURDAIN pedig a Spitzbergáról. Idetartozik az én előadásom a pásztor-madár magyarországi fészkeléseiről. Színes diapozitívakkal szemléltettem ennek a Magyarországtól nyugatra eső országokban már nem fészkelő madárnak eleddig jóformán ismeretlen fészkelési viszonyait és életmódját.

A madárvonulást nyolc előadás tárgyalta, tehát az összes előadások 20%-a, ami meggyőzően bizonyítja azt a változatlan élénk érdeklődést, amellyel a kutatók ezen probléma iránt viselkednek. Német, dán, svéd és finn ornithologusok vázolták hazájuk madárvonulási viszonyait, főleg a gyűjtési kísérletek eredményei alapján. Részemről a vonulási adatok feldolgozási módszereit ismertettem.

Habár a madárfiziológia körébe tartozik a német GRÖBBELS film-előadása a madárrepülés fiziológiájáról, mégis a vonulással kapcsolatban emlitem meg, mert kiindulási pontja a madarak irányérzékének keresése. Ez az előadás különben parázs botrányt okozott, mert az óriási Palota-

Filmszínházban több ezer főnyi közönség előtt került bemutatásra, Chapman és Murphy filmjei között. Az egyensúlyozó szerveiktől megfosztott tehetetlenül vergődő galambok a legnagyobbbészrt laikus közönség körében nagy megbotránkozásra adtak alkalmat, úgy, hogy a tudományos szempontból igen érdekes filmet a szerző minden tiltakozása ellenére félbe kellett szakítani a nagy közönség tüntető ellenszenve miatt.

Az idevágó kísérletekre „Az erdei szalonka vonulása Európában“ című tanulmányom adta meg az impulzust, amelyben azt hangsúlyoztam, hogy a vonuló madarak csodálatos tájékozódási képességének megoldása, csakis fiziológiai kísérletek alapján remélhető.

Az oekológiai előadások harmadik csoportjába tartoztak azok, amelyek a madárvilágnak a természet háztartásában való szerepét tárgyalták. Itt elsősorban a már említett CHAPMAN előadása keltett figyelmet. Vázolta a madárvilág elhelyezkedését a magassági zónák szerint az amerikai síkságból minden átmenet nélkül kiemelkedő Kordillerák hegyláncán. Részemről „Szük és bő esztendők a madárvilágban“ címmel tartottam előadást ebből az eszmekörből, vázolvva azt a kedvező hatást, melyet a bőséges tavaszi esőzések gyakorolnak a gólya és gémfélék szaporodására, ellentétben a tavaszi szárazsággal, amely viszont más madárfajok, mint pl. a pásztormadarak szaporodására van kedvező hatással.

Az előadási anyag mennyiségét véve tekintetbe, a madárvédelem ezen a kongresszuson föltünően el volt hanyagolva. Egyedül SCHOENICHEN, a porosz természetvédelmi intézet vezetője tartott előadást a madárvédelem állásáról Németországban, miután az Egyesült Államok madárvédelmi szövetségének az elnöke G. T. PEARSON közbejött betegsége miatt nem tarthatta meg bejelentett előadását.

Ez a jelenség azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy a madárvédelem nem érdekli az ornithologusokat, mert hiszen elfogadták a következő madárvédelmi indítványokat:

Fölszólítandók az összes érdekelt kormányok, hogy gondoskodjanak az átvonuló vizimadarak védelméről.

Fölszólítandók az összes érdekelt kormányok, hogy tiltsák meg az apró madaraknak étkezés céljaira való fölhasználását.

Fölszólítandók az összes érdekelt kormányok, hogy világító tornyaikat szereljék fel Weigold-féle lámpákkal, hogy ezáltal megakadályozzák a világító tornyok körül gyülekező vonuló madarak pusztulását.

Üdvözlő távirat küldendő a közeli napokban Washingtonban ülésező Nemzetközi Olajvész Kongresszusnak. Ezzel az üdvözlő távirattal a madártani kongresszus sulyt óhajt adni a Nemzetközi Olajvész Kongresszus által az érdekelt kormányokhoz intézendő azon fölterjesztésnek, amelyben törvényhozási intézkedéseket kér arra, hogy a motoros hajók kiürített olajtömegei ne fertőzhessék a tenger vizét. Ezek az olajmennyiségek ugyanis

összeragasztják a tengeri madarak tollazatát, megfosztják a testét a védő légburoktól, minek következtében tömegesen elpusztulnak.

A madárrendszertan mennyiségre nézve a régebbi kongresszusokhoz képest szintén el volt hanyagolva. Minőségileg azonban elsőrangú előadásokat tartottak DR. STRESEMANN és RENSCH berlini ornithologusok. Mind a kettő a madártan egyik legaktuálisabb kérdéséről, az úgynevezett formakörökről értekezett. Ez az elmélet az egyes madárfajok földrajzi változatait akarja egységesen megmagyarázni. Ide tartozik még HEINROTH évtizedes alapos vizsgálatokon nyugvó és vetített képekkel illusztrált előadása a középeurópai madarak fiókáinak kifejlődéséről, kezdve a tojásból való kibuváson s végezve a teljes kifejlődésen.

A palaeontologia köréből PHILLIPS amerikai ornithologus tartott előadást és ugyancsak az amerikai madárvilágnak a különböző geológiai korszakokon keresztül való kialakulásáról LÖNNBERG svéd ornithologus értekezett. HELMS dán ornithologus a történeti időben kihalt *Didus ineptus* koponyáját mutatta be és ismertette. Ugyancsak ő mutatta be az első Röntgen-képeket egyes madárfajokról, amelyek kiváló segédeszközt szolgáltatnak a madarak életkorának megállapításához.

A kongresszus befejező előadását a világhírű filmvadász BENGT BERG tartotta. Két óra hosszáig tartó páratlanul érdekes és mindvégig lebilincselő előadásának főalakjai voltak a *papucs-csőrű madár* és az elefánt-csorda, melynek kíséretében állandóan ott volt a *kócsag* is.

A záróülésem megválasztották az 1930-ban Amsterdamban tartandó VII. kongresszus elnökét DR. EINAR LÖNNBERG svéd ornithologus személyében.

A kongresszus befejező akkordjaként köszönetet mondtam DR. HARTERT ERNŐ elnöknek, akinek mindenki által elismert nagy tekintélye tette lehetővé a világháború utáni első nemzetközi madártani kongresszus létrehozását. A felszólalást követő viharos ováció jelezte, hogy valóban a közhangulatot tolmácsoltam spontán felszólalásommal.

Mindent összevéve meg lehet állapítani, hogy a kongresszus magas színvonalon mozgó előadásai jelentős tényezői a madártan további fejlődésének.

A kongresszus külsőségei méltók voltak annak jelentőségéhez. Az üléseket a dán parlament épületében a Christiansborg palotában tartották. A dán király elfogadta a kongresszus tiszteletbeli elnökségét és fővédnökségét. A dán külügyministerium vendégül látta a kongresszus tagjait. JARL nagybirtokos természetvédelmi parknak berendezett és a dán nemzetnek felajánlott birtokán, JACOBSEN műgyűjtő pedig kopenhágai muzeumpalotájában látta vendégül a kongresszusi tagokat. A világhírű helsingőri és fredriksborgi királyi kastélyokat, valamint Kopenhága környékének természeti szépségeit autókiránduláson mutatták be a kongresszus résztvevőinek.

A rendező és vendéglátó hivatalos Dánia mondhatni kifogástalan magyaros vendégszeretettel fogadta és ünnepelte a kongresszusi tagokat. Ugyanezt mondhatjuk a dán ornithologusokról is, akik közül régi barátunk DR. VELNISS sohase mulasztotta el, hogy szűkebb baráti körébe meg ne hívta volna a magyar kiküldöttet.

A kongresszus szenzációját FERDINÁND volt bolgár cár Őfelségének, a kongresszus tiszteletbeli elnökének személyes megjelenése és az ülésen való állandó részvétele alkotta, akiről a dán sajtó nem győzött eléggé megemlékezni. Őfelsége minden adódó alkalommal magyar nyelven adott kifejezést annak a változatlan szeretetnek, amely őt a magyarsághoz fűzi.

A kongresszusról hazatérőben még ellátogattam Helgoland szigetére, aztán Hannover-be, Intézetünk régi barátjának, WEIGOLD muzeumának tanulmányozására, végül Amsterdam-ba, hogy egyszer személyesen is megismerkedhessem németalföldi barátainkkal, akik oly önzetlenül és annyi áldozatkészséggel siettek a magyar ornithologia segítségére, amikor az súlyos válsággal küzdött.

A legendás hirű Helgoland szigetén GÄTKE félszázados működése helyén a madárvárta jelenlegi vezetője, DR. DROST volt szeretetreméltó házigazdám és kalauzum. Két nap elegendő volt ugyan az összes látnivalók megtekintésére, de távolról sem volt elegendő a látottaknak, hogy úgy mondjam, kiélvezésére. A viharos tengerjárás dacára a Biológiai Állomás motorosán körülhajóztuk a szigetet, főleg azért, hogy a lummatelep felejthetetlen látványában gyönyörködhesünk. Ez a legdélibb „madárhegy“ Európában. A sok emeletben egymás fölött fészkelő *lumma* között néhány pár *alka* is akadt. Helgoland másik madártani nevezetességét az ugynevezett „*Düne*“-n több példányban is megfigyeltük. Az angol sárga billegető-ről — *Motacilla flava rayi* Bp. — van szó, melynek jellemző tulajdonsága zöldes színű feje. Angliában ez a fajta helyettesíti a nálunk honos sárga billegényt s ezért szerfölött érdekes madárföldrajzi problémát ad föl ez az előfordulás — miért a távoli Anglia billegetője fészkel itt a közeli kontinentális helyett?

Természetesen megnéztem a Biológiai Állomás muzeumát is GÄTKE hirneves madárritkaságaival, WEIGOLD szemléltetve-oktató grafikonjaival, ellátogattam a madárvárta helyiségeibe, ahol a mintaszerű adminisztrációba nyertem betekintést. A vezetőkön kívül a személyzetet egy gépirókiasszony és egy fiatal altiszt alkották. Minden előforduló levelezéshez, információadáshoz, gyűrűkiadáshoz stb. kész blanketták vannak, úgy hogy a gyűrűzéssel kapcsolatos adminisztrációt szinte játszi könnyedséggel tudják elvégezni. Az altiszt kezeli egyuttal az ugynevezett „*Sapskuhle*“-ban levő „madárfogó varsát“, amelynek eredeti modell-je WEIGOLD-tól származik. Azt hiszem megfigyelőink szívesen veszik, ha ezt a nevezetes fogóeszközt kissé részletesebben ismertetem.

Helgoland szigetén a rettenetes szélviharok következtében csak védett helyeken marad meg a fa és bokor. Ilyen védett hely az említett Sapskuhle, alig félholdas medenceszerű földsílyedés, amelyben megmarad a bokorzat, mert a viharok elszáguhdanak fölötte. Természetes dolog, hogy a bokorkedvelő madárvilágnak ez a terület a kizárólagos gyülekező helye. Ami apró madár a szigeten leszáll, az akarva-nem akarva kénytelen idejönni, mert máshol nincs alkalmas buvóhely. Az is természetes, hogy nem szívesen hagyja el ezt a helyet, hanem az ember láttára tovább buvik a bokrok között, ameddig csak lehet.

Ezen a jelenségen alapul a WEIGOLD-féle madárfogó varsa.

A Sapskuhle közepe táján, annak majdnem teljes szélességét átfogva mind a két oldalon egy-egy varsaszárny van a bokrok sűrűjében és azok magasságának megfelelően felállítva. Ezek lassanként összeszűkülnek, majd később tetőháló is kerül föléjük. Ha már ide került a madár, akkor már fogoly is, mert innen a varsa folytonosan tovább szűkül s a végén kalitkában végződik, amelyből a foglyokat könnyű szerrel és sértetlen állapotban ki lehet venni.

A fogási eljárás a következő: Az ember szép lassan, hogy a beszállt madarakat el ne riassza, belép a palánkkal körülvelt Sapskuhle-ba, óvatosan megkopogtatja a bokrokat és ezáltal a varsa felé tereli a madarakat. Amikor már a varsa közelébe jutott, nevezetesen oda, ahol a varsa tetőhálója kezdődik, akkor hangos szóval hirtelenül nekiszalad és ezzel a madarakat a varsába hajtja, mielőtt azok a veszedelmet fölismerhették volna.

A kert végén közvetlenül a palánk előtt van egy másik varsa. Ebben ittlétem idején *Garrulus glandarius* került kézre, mint Helgoland egyik nagy ritkasága.

A fogott madarak ott a helyszínén kapnak gyűrűt, azonkívül vizálló festékekkel is meg lesznek jelölve, annak megállapítása céljából, hogy meddig tartózkodnak a szigeten.

Az estét a világitó toronyban töltöttük s bár június másodika volt, elég sok átvonuló madarat hallottunk, főleg *Haematopus*-okat. Persze sokkal emlékezetesebb lett volna valami hatalmas tömeges vonulásnak a megfigyelése, de e nélkül is felejthetetlen élmény volt ennek a parányi szigetnek a meglátogatása, mely a madárvonulás kutatására oly termékenyítő hatással volt s jelenleg is annak egyik legfontosabb tényezője.

Hannover városának gazdag muzeumi kincsei ittlétem idején éppen rendezés alatt voltak. A természetrajzi osztály új vezetője, DR. WEIGOLD, egészen új szempontokat és célokat tűzött ki magának az újra való rendezés kapcsán, t. i. a Népművelő Múzeum megalkotását. Ennek a célnak az elérésére nem elégszik meg természetrajzi objektumok minél tetzetösebb kiállításával, hanem megfelelően csoportosítja az anyagot — ha kell a tudományos rendszer negligálásával — és olyan közérthető érdekes

szöveggel látja el a csoportokat, amely okvetlenül megfogja a nézőt. Ez mindenesetre a jövő muzeuma.

Hannover környéke madártani szempontból is elég érdekes terület, különösen a tőzegmocsarak révén. Ezek nem nádas mocsarak, hanem bokrokkal és ritkás erdőkkel borítottak. Az egyik kirándulás alkalmával szerencsésen megtaláltam a területen már rég keresett nyírfajd-fészket. Hogyha hazánkban az Alföld északkeleti kiöblösödésében is volnának ily nyírfás tőzegturjányok, úgy bizonyára ott is megtelepedett volna a nyírfajd.

Hollandiában Intézetünk egyik legjobb barátja, DRIJVER J. kedves barátom vendége voltam, aki mint egyik legszebb látványosságot a Texel szigetén levő madár rezervátumokat — madár-menhelyeket — mutatta meg.

A Wahlenburg község közelében levő Wahlenburg-Polder madármenhely nagyon emlékeztet a magyar Alföld turjányafaunájára. Bibicek, cankók, széki-lilék, borzascankók, dankasirálytelep, vadrecék stb. Csak egy idegen alak volt közöttük, az osztriganyitogató, *Haematopus ostralegus*. Anniban azonban lényegesen különbözött a terület, hogy auto-utak szeltek keresztül, amelyek sűrű közlekedés folyt le s annak dacára a madarak se a járókelőkre, se az autókra rá se hederítettek. Harminc lépésnyire a robogó, túlkülő autótól nyugodtan a fészken maradt nemcsak az osztriganyitogató, hanem még a széki-lile is. Legjobban meglepett azonban a borzas cankók (Pavoncella) viselkedése. Ezek állandó gyülekező és dürgő tanyája az országot átívelő védőgát tetején volt. Ezen is ut vezetett végig, amelyen kerékpárosok, kocsik, autók és gyalogosok közlekedtek. Ez az ut azonban nem volt olyan forgalmas, úgy hogy a kerékvágások kivételével szép fű borította. Az utkereszteződéstől alig 100 lépésnyi távolságban volt a dürgőhely. Ott kuksoltak, futkároztak, veszekedtek a himek, míg valamely párt kereső nőstény odajött. Ha közbe arra ment egy kerékpáros, vagy gyalogos ember, azt 10 lépésnyi távolságra bevérták, mögéje repültek s amint elhagyta a dürgő tanyát, nyugodt flegmával újra leszállottak.

Tán az egész világon sincs még egy hely, ahol oly ideális könnyűséggel és alapossággal lehetne megfigyelni a borzas cankó dürgését, mint ezen a tanyán, amely a nagy kort elért telepőr bemondása szerint már emberemlékezet óta állandó dürgőtanyája az itt költő borzas cankóknak.

A madarak föltünő szelidsége, a sűrű közlekedés iránt való teljes közönyük feltétlenül az őrzés következménye s ez igen öröndetes mozzanat, mert azt bizonyítja, hogy a fejlett civilizáció még nem okvetlenül pusztító hatású a vízi madarak egy nagy részére sem, ha alkalmas fészkelő helyekről és megfelelő védelemről gondoskodunk. Bár a kócsagról is ezt mondhatnók!

A másik, a „Westerduinen“ nevezetű madármenhely, szintén Texel szigetén van. A formáció itt úgynevezett Düne-vidék, helyenként csak

gyér füvel, másutt sűrű bozóttal borítva. Előbbi helyen az *ezüst sirály* telepét találtuk, a másik formáció a *hamvas rétihéja* (*Circus pygargus*) fészkelő területét szolgált.

Mindenesetre nagyon megszívlelendő dolog, hogy a holland madárvédők még az annyira károsnak kikiáltott rétihéjákat is védik. Okultak a mult mulasztásain, mert a folytonos üldözések miatt Texel szigetéről teljesen eltűnt a holló, amelyet pedig most szeretnének ott újra megtelepíteni — ha lehetne!

Fájdalmas szívvel bucsuztam a hollandiai madárrezervátumoktól, mert arra gondoltam, hogy nálunk odahaza még egyetlen egy olyan területünk sincsen, amelyre ráillenék a madármenhely neve. Itt és ott őrizgetjük a madarakat, egyelőre még van menhelyük, de mindjobban közeledik az idő, amikor elviszik a vizet a kócsag és gémtelpek alól, amikor fölszántják a széki lilék, godák, cankók, bibicek turjánmenti fészkelő tanyáit.

Intézeti ügyek.

Az Aquila 1927/28 évi kettős kötete. — Intézetünk önhibáján kívül most már harmadizben került abba a kényszerhelyzetbe, hogy két esztendő feldolgozott anyagát egy kötetben, összevontan adja ki. Ennek magyarázata eddigi költségvetési fedezetünk elégtelenségében keresendő. Örömmel jelentjük azonban, hogy magasabb helyről ígéretet nyertünk aziránt, hogy jövőben folyóiratunk évenként való megjelenésének költségei az állami költségvetés keretén belül biztosítva lesznek. Ennélfogva reméljük, hogy az Aquila ezentul újból évenként fog megjelenhetni.

A Herman Ottó-ut elnevezése. — SCHENK JAKAB igazgató az eddigi Debrői-utnak HERMAN OTTÓ-uttá való átkeresztelése iránt a *Természettudományi Társulat* útján kellően indokolt javaslatot nyújtott be a *Fővárosi Közmunkák Tanácsá*-hoz, mely fórum a javaslatban foglaltakat megértően magáévá téve: 1928 őszén a Debrői-utat HERMAN OTTÓ-utnak nevezte el. Ezzel a ténnyel világhírű tudósunk, intézetünk megalapítójának és folyóiratunk megindítójának neve méltó megörökítést nyert és az eddigi Debrői-uton lévő kísérletügyi telepen székelő 8 tudományos intézet összes kiadványai és nyomtatványai útján is, a szélrózsa minden irányában állandóan hirdetni fogja a nagy magyar tudósnek, a *Madártani Intézet* első igazgatójának nevét.